

Nyheter från en ”no go-zon”

Kerstin Gustafsson Figueroa*

Det var inför den årliga Järvaveckan. Mobilen ringde, en kvinna presenterade sig som reporter från *Dagens Nyheter*. Hon ville veta hur rinkebyborna är.

”Vad menar du”, frågade jag.

”Ja, jag undrar hur de är de som bor i Rinkeby.”

Jag tänkte, driver hon med mig? Men svarade artigt. ”Ja, det är inte lätt att svara på en sådan fråga. Det bor åtminstone 16 000 i Rinkeby, det talas säkert 60–70 olika språk, finns flera religioner. Du får väl åka dit och höra efter.”

Hon frågade om jag hade några tips vart hon skulle vända sig. Jag föreslog Rinkeby Folkets Hus, där finns flera föreningar och massor med aktiviteter.

Känslan av att jag kanske var utsatt för något slags skämt höll i sig. Så jag frågade – ”vad var det du sa att du hette?”

Det var en av de etablerade journalisterna på *DN*.

Någon dag senare läste jag i tidningen vad hon skrivit. Hon hade fått tag i en av vaktmästarna på Rinkeby

* Kerstin Gustafsson Figueroa är journalist och chefredaktör för *Nyhetsbyrån Järva*.

Folkets Hus. Han fick också frågan om hur rinkebyborna är.

”De är snälla, men fattiga”, svarade han.

Den här historien har jag berättat förut. Jag tycker att den visar ganska tydligt hur det är att vara reporter i Järva. Till de så kallade utsatta områdena längs tunnelbanans blåa linje i Stockholm – Rinkeby, Tensta, Hjulsta, Akalla, Husby och Kista – hittar inte journalisterna. När Järva nämns i medier är det ofta i samband med skjutningar, upplopp eller bränder. Inte ens då brukar reportrar finnas på plats, utan de lutar sig mot polisens rapporter.

I två år arbetade jag på en lokal reklamfinansierad tidning i Järva. Jag har haft många roliga jobb, men det här var ett av de roligaste. Jag fick liksom användning av hela mig. Jag intervjuade fotbollsspelare och politiker, imamer, kommunala tjänstemän, konstnärer, skrev om förskolegrupper, om föreningar, rapporterade om hopplösa hyresvärdar och följde de sista metallarbetarna på Ericson i Kista. Och jag har nog aldrig känt mig så uppskattad förut, mina texter lästes och diskuterades av många.

Jag var ofta på plats, det är lokaljournalistikens absolut viktigaste uppgift. Det går inte att bara sitta på kontoret och rewrita pressnotiser och utskick från myndigheterna. Nä, jag var där och ryktet spred sig – ring Kerstin! Folk ringde och bad mig komma. Jag åkte dit och skrev om torktummlaren som inte hade fungerat på över två år. Två veckor senare var den lagad. Så var det. Jag kände att jag gjorde skillnad, i alla fall ibland, och det är inte alla förunnat.

Men tidningen hade dålig ekonomi, det har ju tidningar som regel, och vi fick veta att hälften skulle tvingas sluta. Så jag gick i förtid, tackade ja till en halvtidstjänst som informatör i Kista och började samtidigt planera att starta en egen tidning. Jag var 59 år och betraktade mina chanser att få ett nytt jobb som obefintliga. I en bransch, som krymper och till och med riskerar att försvinna, skulle mina 40 års erfarenhet av journalistyrket i det närmaste ses som en belastning.

Tillsammans med **Yasemin Öztenar** startade jag *Nyhetsbyrån Järva* den 6 juni 2018. Vi deklarerade att vi trodde på kraften i lokala nyheter, att det är där som de riktiga historierna finns. Vi var övertygade om att en lokaltidning är väsentlig för att ett samhälle ska fungera. Där kan du läsa om din ort, dina grannar, om dig själv, om vad som händer, vilka beslut som fattas, vilka som bestämmer. Tidningen bör spegla din vardag och vara en grund för samtal grannar och vänner emellan.

”Tycker du att det blivit svårare att fotografera människor?” En före detta kollega som gjort en vända ute i Järva undrar. Han tyckte att folk blev griniga när han tog fram kameran. Nej, jag tycker inte att det har blivit svårare. Inte ens särskilt svårt. Men visst, järva-borna gillar inte journalister särskilt mycket. Men vi är inte någon populär yrkeskår någonstans.

Ett lysande exempel är när SVT gjorde vad de kallade för minidokumentär. ”Det är lite obehaglig stämning här...” En frusen SVT-reporter stod med sitt team (antagligen bara en fotograf numera) i Rinkeby centrum en sen kväll.

Inte många ville prata med henne, en ung kille kallade henne något otryckbart. Detta filmade muntliga

angrepp på reportern föranleder en liberal riksdagsledamot att bli upprörd. Hon skriver på twitter att ”Rättssamhällets största uppgift är att återta makten över dessa områden och skydda de utsatta”. De utsatta? Vilka tänker hon på? Representanterna för SVT? Hon får över 2 000 ”likes” och 492 som ”tweetar” vidare.

Två tjejer intervjuas i reportaget. De säger att de inte gärna är i centrum på kvällen. En kille säger att han ofta utsätts för hot, men av polisen. I affärerna berättar de anonymt om knark-gömmor och hot. Naturligtvis en del av verkligheten. Men det är just sådana här reportage från orten som får folk att bli förbannade. Ensidiga och fördomsfulla. Inte så konstigt att de varken vill bli intervjuade eller ställa upp på bild.

Mediebevakningen består till stor del av blåljusjournalistik och Järva framställs som en ”no-go-zon”, ett ghetto, ett farligt ställe. Bilden av orten är stigmatiserande och förminskande. Men undersökningen ”Utsatthet och gemenskap i Järva”, baserad på svar från 715 järvabor och gjordes sommaren 2020 av Folkets Husby, visar att 85 procent trivs i sin stadsdel. (En sensationell siffra som inga riksmidier uppmärksammade.) Samtidigt visade den att 74–75 procent saknar eller har lågt förtroende för ordningsvakter, väktare och poliser. Och den yrkeskår som ligger allra sämst till är journalister. Förtroendet för de etablerade mediernas bevakning av Järva är rekordlågt. 82 procent är kritiska till traditionella mediers rapportering om deras bostadsområde.

Egentligen är folk i Järva inte bara trötta på journalisternas bild av orten, utan även på tjänstemännens och politikernas inställning. Den strukturella rasismen

blir tydlig i Järva. En ung kvinna som under några år var verksamhetschef för en stor ideell organisation sade att hon kände ett konstant motstånd från både tjänstemän och politiker. Ofta kände sig förvaltningen utsatt för "konkurrens" om de ansåg att föreningens verksamhet för mycket liknade förvaltningens egna satsningar. Föreningar ska enbart bidra med sådan verksamhet som stadsdelen inte kan erbjuda, anser makthavarna.

Förvaltningens tjänstemän är som regel folk utifrån. Många av de folkvalda representanterna i stadsdelsnämnderna bor inte heller i området de representerar. Känslan är att de vill lära ortens invånare, fostra dem, att anamma de principer och värderingar som anses vara svenska. Alla förslag som kommer från ortens egna föreningar ifrågasätts hårdare. Lokala föreningar med god lokal förankring kan nekas bidrag, men när en riksorganisation, utan nämnvärd lokal förankring, söker föreningsbidrag eller projektpengar då finns det ofta resurser. Min egen upplevelse är, efter fem år som reporter i Järva, att alltför många tjänstemän och politiker räds den egna befolkningen.

För att inte tala om alla de otaliga projekt som startas, och kostat miljoner av offentliga medel, och som i princip alltid leds av folk utifrån. Folk som när projektet avslutats lämnar orten för att aldrig mer återvända. "Det verkar som om det ser bra ut i cv:t att man har jobbat i Rinkeby", sade en fritidsledare från orten. Han hade nekats fortsatt arbete på ungdomsgården, trots årtal av erfarenhet. Ungdomsgården hade stängts ned, eftersom det skett flera incidenter där. Ett vapen hade hittats gömt på en toalett, några

killar hade kommit in i lokalerna i väpnarluvor. Inget hade egentligen hänt, men gården stängdes. Likadant med en annan ungdomsgård. Polisen hävdade att där hade förekommit droghandel. Åratal av viktigt och föredömligt arbete kasserades och gårdarna stängdes. Ungdomar och personal protesterade, men förgäves. Politiker och tjänstemän lyssnade bara på polisen.

När folk frågar, så brukar jag säga att *Nyhetsbyrån Järva* är en partipolitiskt obunden, men på alla sätt politisk, webbtidning. För hur kan den vara annat än politisk? I Järva är arbetslösheten högre än på andra ställen, och inkomsterna lägre. Hälsan sämre och skolresultaten likaså. Delar av Järva nämns alltid bland dem som drabbats hårdast. Den där skillnaden mellan de som har och de som inte har blir väldigt tydlig när man jobbar i Järva. Det är faktum att vårt land, som en gång var ett föredöme när det kom till ekonomisk och social jämlikhet, numera är det landet där inkomstskillnaderna ökar mest bland världens OECD-länder. I Sverige tjänar en vd till exempel 81 gånger så mycket som en personlig assistent.

Det som gör vårt arbete intressant är att folk i Järva organiserar sig för sina rättigheter. De är oroadе över nedläggningar och besparingar. De kämpar för att ungdomsgårdarna ska vara öppna, för att Folkets Hus ska kunna bedriva någon vettig verksamhet, och för att deras barn ska få en god utbildning. Järva är så mycket mer än tidningarnas svarta rubriker. Här finns en historia om gemenskap och kamp som är värd att berätta.

Från början hade *Nyhetsbyrån Järva* inga pengar, bara erfarenhet från branschen och en ekonomisk

situation som gjorde det möjligt att testa. Den första sommaren 2018 publicerade vi några artiklar i veckan, men redan under hösten samma år började artiklar och texter skickas till redaktionsmejlerna allt oftare. Det var valår, fler och fler ringde och ville att vi skulle komma och rapportera och läsekretsen växte dramatiskt. Vid årsskiftet 2018/2019 slutade jag min halvtid som informator. Jag kände att jag var tvungen att satsa helt för att hinna med och för att ge tidningen en chans. Min medgrundare flyttade utomlands, men jag hade fått kontakt med två unga skribenter i Järva som ville satsa, **Eleni Terzitane** och **Anna Nygård**. Vi arbetade gratis, men känslan av att det vi gjorde var viktigt för många fick oss att orka.

I februari 2019 intervjuade jag fyra småkillar, som blivit brutalt behandlade av några ordningsvakter i Kista Galleria. Vi var inte först med själva nyheten, SVT hade skrivit om händelsen tidigare. Men vi var först att prata med pojkarna. Den artikeln blev vårt mediala genombrott. Första dygnet hade vi över 20 000 läsare, och det ökade för varje timme. Jag var rädd att hela servern skulle braka samman, men allt höll och *Nyhetsbyrån Järva* blev en sajt som fler kände till.

Efter två år av ideellt – men professionellt – arbete, fick vi 2020 för första gången statligt mediestöd. Vi hade sökt även 2019, men blivit utan. Pengarna innebar att vi tre redaktörer kunde dela på en blygsam heltidslön.

Sedan starten har vi nu (i september 2021) publicerat drygt 2 400 artiklar och bara under 2020 medverkade fler än 80 skribenter, som alla bor eller arbetar i Järva.

Under 2020 hade vi mer än 208 854 unika läsare och 32 974 återkommande läsare, i ett område där det bor

drygt 70 000 invånare. Alla siffror enligt det enda mätverktyg som finns, Google Analytics.

Våra läsare är unga; 75 procent är mellan 18 och 45 år, 54 procent av läsarna är män, men majoriteten av skribenterna är kvinnor.

Vi bedriver medborgarjournalistik för och tillsammans med lokalbefolkningen i Järva. En del av vårt nyhetsarbete är att utbilda lokalbefolkningen i journalistikens hantverk. Första året arrangerade vi en kurs i Rinkeby, med 15 deltagare. Av de 15 var alla (utom en) från Järva eller arbetade i Järva. 12 av 15 var kvinnor. Åldersintervallet i gruppen var mellan 14 och 84 år. Första kursen höll vi ABF:s regi, men sedan 2019 kör vi varje höst en kurs på halvtid på Kista folkhögskola. Vem som helst kan söka kursen, men järvabor har företräde om det blir för många sökande.

När jag håller mina kurser brukar jag vara snabb att tala om att små språkliga fel är inget hinder för att skriva. Majoriteten av våra 80 skribenter förra året har annat etniskt ursprung än svenskt, många av dem ett annat modersmål. Det är inget problem alls. Det viktigaste en journalist måste lära sig är att sortera, se vad som är viktigt. Det är vårt viktigaste redskap. Att korrigera ett stavfel, eller språkligt misstag, är ingen konst. Men en journalist som inte förstår vad som händer, och inte kan sortera information, får bekymmer. Dessutom finns inget bättre sätt att förbättra sitt eget skrivande som att redigera andras texter, det är något som jag ständigt upprepar både för medarbetare och kursdeltagare.

Det skrivs och talas mycket om betydelsen av en fri och oberoende press, som en av demokratins hörnpelare. Särskilt om det handlar om situationen i andra

länder. Här hemma är det ingen diskussion om vilka som äger tidningarna, och att det inte ens finns lokala tidningar i alla städer.

I debatten om medier i utsatta områden, som genomfördes under Järvaveckan senast, sade **Martin Schibbye** något klokt. ”En värld utan journalistik, den vill vi inte ha.” Nej, det vill vi inte. Ett samhälle där makthavare och politiker aldrig riskerar att granskas önskar ingen. I alla fall inte i teorin. Verkligheten verkar vara en annan.

I Malmö stad finns idag 129 kommunikationstjänster, skriver mitt fackförbunds tidning *Journalisten* (Nr 5/2021). Utöver de 129 tjänsterna lägger man cirka 16 miljoner på inköp av PR-tjänster. Kommunen ger ut en egen lokaltidning, *Vårt Malmö*, som distribueras till 168 000. Fatta hur bekvämt politiker och tjänstemän måste tycka att det är. Bara trevliga texter, ingen klagar eller ”är negativ”, som det brukar heta när vi skriver och berättar om missförhållanden. Men är det verkligen så vi vill ha det?

Nyhetsbyrån Järva är idag en etablerad tidning. Många läser oss, myndigheterna börjar annonsera hos oss, tjänstemän och politiker ömsom gillar och ömsom fruktar oss.

Vår ambition är att utbilda och rekrytera lokala reportrar över hela Järva. När något händer i Akalla ska vi veta vem vi ska vända oss till, och likadant ska det vara i alla delar av Järva. I viss mån fungerar det redan så, men vi kan bli så mycket bättre. Flera gånger har vi varit först med nyheter, vare sig vi skriver om nya verksamheter eller påtalar lokala problem. Ibland blir det artiklar som följs upp av andra medier, och det är

därför vi kallar oss nyhetsbyrå. Vi säljer inte nyheter, men vi förmedlar dem.

De senaste åren har präglats av pandemin och dess följder. Alla politiska beslut har tagits med begränsat antal ledamöter och utan allmänhetens närvaro. En situation som begränsar insyn och demokrati. Under pandemins inledning var *NBJ:s* bevakning av stor betydelse för järvaborna. Vi var före myndigheter och andra medier med att rapportera om coronaviruset och Folkhälsomyndighetens rekommendationer på somaliska och arabiska i Järva.

Vi ska rapportera om stort och smått, högt och lågt. Ingen fråga är för liten, ingen fråga är för stor. Det finns mycket att glädjas åt i vardagen och de ämnena ska finnas med. Det finns sådant som inte fungerar bra, eller inte fungerar alls, och det kan en lokaltidning belysa. Tidningen ska leda till diskussion och kan bli ett verktyg för att mobilisera för förändring.

All journalistik handlar om att välja. Bestämna vad som är viktigt. Vi vill nå järvaborna, så att de kan sätta dagordningen. Ibland kallas sättet vi arbetar på för *engagement journalism*, engagerad journalistik, men det är egentligen inget nytt. Vårt arbete liknar hur det var under arbetarrörelsens begynnelse, när tidningarna hade medarbetare som rapporterade från sitt kvarter eller sin arbetsplats. Till oss skriver man för att man har något viktigt att berätta. Vår styrka är våra många frivilliga medarbetare och skribenter.

Under mina år i yrket har jag lärt mig betydelsen av att tänka på vilka jag intervjuar och fotograferar. Jag vänder mig till dem som berörs av politiska beslut och dem som fattar besluten, jag vill ha en

jämn könsfördelning och jag låter inte bara unga komma till tals.

Tidningen ska spegla hur samhället ser ut. *Nyhetsbyrån Järva* ska rapportera om vad som händer i Rinkeby, Tensta, Hjulsta, Akalla, Husby och Kista. Våra skribenter bor eller arbetar där, det är ett krav vi ställer. Vi tackar, med några enstaka undantag, nej till skribenter "utifrån". Vi vill göra en riktigt bra lokaltidning, en tidning som ger ordet till lokalbefolkningen, och då kommer vår tidning visa ortens mångfald.